

6. Schweitzer, Albert. 1987. *The Philosophy of Civilization*. 2 vol., Prometheus.

7. Ashytok, Nadiia. 2012. "Formuvannia movnoi kartyny svitu u konteksti humanistychnoi osvithoi paradymy" ["Formation of the linguistic picture of the world in the context of the humanistic educational paradigm"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1(15): 96–100.

8. Bobrytska, Valentyna. Podolannia nehatyvnoho stereotypu spryiniattia suspilstvom ditei z invalidnistiu yak kliuchova problema inkluzyvnoi osvity v Ukraini [Overcoming the negative stereotype of society's perception of children with disabilities as a key problem of inclusive education in Ukraine]. *Proceedings of the III International Scientific Conference. Vyklyky postkolonializmu: filosofiia, relihiia, osvita*. Kyiv, May 18–19, 2017.

9. NUSH. "Inclusive education during a full-scale war". December 6, 2022. <https://bit.ly/4307Ail>

10. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Education of Ukraine under martial law], edited by S. Shkarlet. 2022. Kyiv: Instytut osvithoi analityky.

N. Ashytok

HUMANISTIC FOUNDATIONS OF EDUCATION FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS: A SOCIOCULTURAL APPROACH

Introduction. The development of domestic inclusive education within the humanistic concept of inclusion is based on various approaches, among which the sociocultural approach occupies a special place. **The aim** of this study is to analyze the humanistic principles of teaching children with special educational needs from the standpoint of a sociocultural approach. Achieving the research aim is specified by solving the following tasks: to outline the problems that arise in crisis conditions in the process of functioning of educational institutions and to justify the need to observe the ideals of humanism. **Research methods** The specificity of the study problem determines the need to use general scientific and special methods and approaches, one of which is a systematic approach aimed at revealing the integrity of pedagogical objects. **Research results.** The development of inclusive education takes place in the context of the ideas of phenomenology, cultural studies, synergy, etc. The concept of inclusive education is based on the humanistic paradigm of social consciousness, according to which the modern world is based on a single humanistic value system of people who respect traditions, and are open to innovations. **Discussion.** Full inclusion of children with special educational needs in society is possible by overcoming the contradiction between the desire to recognize these persons as full-fledged members of society, and the need to take into account their psychophysical differences. Theoretically, the contradiction is overcome by the fact that the mentioned differences are considered as statistical averages capable of fulfilling the role of an individual resource of personality development, practically - for the full inclusion of children with special educational needs in society, it is necessary to create special conditions for them from the state. In the conditions of martial law, the state found itself in a difficult situation and cannot fully fulfill these obligations. Despite adverse circumstances, there is no alternative to humanism. **Conclusions.** Within the framework of inclusive education, humanism remains the system of value orientations. In the humanistic concept of inclusive education, individuals of this category are considered to be the highest goal in social development and are provided with the creation of the necessary conditions for the full realization of all their potentials.

Keywords: *humanism, education, inclusion, children with special educational needs, paradigm of education, humanistic values, sociocultural approach.*

УДК 332.1:353+364 (477.8)

**Н. Г. Мозгова,
Є. М. Шушкевич**

АКАДЕМІЧНА МІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID ID: 0000-0001-9464-9852; 0000-0002-5330-9752

Анотація. У статті досліджено одну з найактуальніших проблем сьогоденної України – академічну міграцію українців в умовах розв'язаної Росією війни проти українського народу. Головним завданням був аналіз процесів міграції українців як у минулому, так і сьогодні – після 24 лютого 2022 р. Розглянуті особливості чотирьох хвиль міграції українців з останньої чверті XIX ст. до сьогодні. Автори намагалися довести суттєву відмінність міграційних процесів українців минулого і сьогодення.

Ключові слова: академічна міграція, освітня міграція, студентська міграція, міграційна криза, інтенсивність міграційних процесів, приріст мізків, відтік мізків.

Вступ

Мільйони людей в Україні покинули свої домівки через війну. Частина з них переїхали в межах країни, а частина — виїхали за кордон. Лише за перший

11. Na Urok. "Peculiarities of education of children with special educational needs in educational institutions under martial law". December 13, 2022. <https://bit.ly/3IzYBIT>

12. Pyrozhekov, Serhii and Nazip Khamitov. 2022. "Viina i myr v Ukraini: shliakhy do realnoi peremohy i rozvytku" ["War and peace in Ukraine: ways to real victory and development"]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine* 9: 38–49.

13. Sukhova, Nadiia. 2015. "Dukhovnist ta humanizm liudyny stolittia" ["Spirituality and humanism of a person of the 21st century"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 2(22): 64–67.

14. Fomenko, Alla. 2011. "Vymiry humanizmu: istoryko-filosofskyi analiz" ["Dimensions of humanism: historical and philosophical analysis"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1(13): 80–84.

місяць від початку вторгнення Україну покинуло 10 % її населення. За оцінками ООН, це була найшвидша міграційна криза з часів Другої світової війни.

Основними реципієнтами вимушено переміщених з України осіб здебільшого стали країни, з якими вона межує. У перші дні війни ці країни значно спростили процедуру перетину кордону. Найбільше наших громадян (2,9 млн осіб) прийняла Польща, що становить близько 60 % від усіх біженців. Значно менше виїхало до Румунії (783 тис. осіб), Угорщини (497 тис. осіб), республіки Молдова (435 тис. осіб.), Словацької Республіки 358 тис. осіб, Республіки Білорусь 25 тис. осіб (Ясь, 2005).

Деякі люди переїжджали на певний час і вже повернулися до місць свого постійного проживання, а для деяких питання виїзду може постати згодом. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок війни створило нові виклики та збільшило вже наявні – як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувався відтік людей. Процеси переміщення та їхні наслідки будуть з часом об'єктивно оцінені та враховані при розробці національних і місцевих політик.

З меншою ймовірністю, в Україну повернуться більш мобільні групи населення, зокрема ті, хто до початку повномасштабної війни мали вищу освіту, володіли іноземними мовами, мали високий рівень доходу, ті, хто планували емігрувати до 24 лютого 2022 року, тобто ті, хто сезонно або постійно працювали за кордоном. З більшою ймовірністю, повернуться, насамперед ті, хто не втратив зв'язок з Україною. Тому важливо розробляти політику і приймати рішення, яка б дозволяла їх зберегти. Зараз це відбувається зокрема через можливість дистанційного навчання у закладах освіти в Україні. Після завершення повномасштабної війни та стабілізації безпекової ситуації існуватиме потреба у створенні можливостей для повернення, передусім у питаннях житла і зайнятості. Ймовірно, в людей, чие житло було пошкоджене або зруйноване, буде менше причин для повернення.

Метою статті є дослідження міграційних процесів в Україні з часів початку повномасштабної війни Росії проти України.

Методологія дослідження

Головними засадами дослідження є, по-перше, історичний та компаративний методи, що були застосовані для виявлення теоретико-методологічної бази дослідження. Задля досягнення цілісності в розумінні міграційних процесів в Україні з початку війни були застосовані, по-друге, методи статистичний, порівняльний, методи, індукції та дедукції.

Методологічною основою є соціокультурний та міждисциплінарний підходи до аналізу сутності сучасного українського суспільства в умовах воєнного стану та аналізу тих міграційних процесів, які відбуваються в Україні з 24 лютого 2022 р.

Результати

Як ніколи раніше, саме сьогодні науковці та освітяни постають суб'єктами формування якісного людського капіталу, який разом із фінансовими, природними, фізичними ресурсами, становить підґрунтя національного багатства України. Наша держава відзначалася у минулому і відзначається сьогодні досить високим рівнем освіти населення. Але масштаби процесів академічної міграції в Україні

набувають сьогодні загрозливого характеру. За даними Агенства ООН у справах біженців, з лютого 2024 р., з України емігрувало вже понад 17 мільйонів людей, 8 з яких повернулися на Батьківщину і серед яких вагому частину складають освітяни та науковці. За результатами опитування Управління Верховного комісара ООН, 65% українців, які виїхали до ЄС в Україну, не збираються повертатись (Кабанець, Ломоносова, Сирбу, Філіпчук, 2022). У цьому контексті інтенсивність міграційних процесів, їхня зумовленість, масштабність та гео економічні наслідки є дуже серйозним викликом для України, набуваючи загрозливого впливу для національної безпеки.

Одразу слід зазначити, що феномен академічної міграції можна розглядати у двох площинах: позитивній – це «приріст мізків» та негативній – це «відтік мізків». «Приріст мізків», – це ситуація припливу у країну високоосвічених та висококваліфікованих осіб на ринку праці, а «відтік мізків», – це протилежний процес міграції, внаслідок якого з країни відїжджають освітяни, вчені внаслідок неможливості реалізації своїх знань та здобутих високопрофесійних навичок. З огляду на вищесказане, вже зараз зрозумілим є що це значна втрата інтелектуального капіталу для нашої держави.

Слід також підкреслити, що академічна міграція є складним процесом особистісного та професійного розвитку, при розгортанні якого особистість постає перед вирішенням мобільних життєвих ситуацій, реалізуючи при цьому величезний спектр специфічних навичок: здатність до міжкультурної комунікації, вміння критично мислити і здатність до саморефлексії, екзистенціальну відкритість та ін. У цьому контексті Україна на сьогодні є одним з основних джерел міграційного руху. Активний виїзд українців за кордон, як наслідок переховувань від жахів війни, стає величезним викликом для безпеки держави, яка інтенсивно втрачає людський потенціал. Зрозуміло, що без належного рівня інтелектуальних ресурсів будь-яка країна не має шансів на успішне проведення модернізації та забезпечення національної безпеки. Тому для того, щоб успішно подолати негативні наслідки процесів академічної міграції та з метою збереження і розвитку інтелектуального капіталу в Україні необхідно розробити і впровадити систему дієвих заходів.

До цього ж необхідно комплексно вивчати та аналізувати світовий досвід та передумови, причини і наслідки «відтоку мізків» всередині країни. Зокрема, треба остаточно уточнити обсяг і сутність таких понять як «інтелектуальна міграція», «академічна міграція», «освітня міграція», «студентська міграція». Адже мобільність процесу студентської міграції суттєво перевищує ступінь освітньої, а тим більше інтелектуальної міграції загалом. Сам цей процес, попри свою заплановану тимчасову сутність, дуже часто набуває безповоротного характеру і веде до втрати державою перспективних людських ресурсів. Активний виїзд українських молодих громадян за кордон, спричинений переважно негативними тенденціями розвитку національної соціально-економічної сфери, активізацією військових дій, спричиняє втрату молодого інтелектуального капіталу держави, що загрожує національній безпеці

України. Адже молода українська держава продовжує боротися за суверенітет, свободу і територіальну цілісність і в цій боротьбі молоді інтелектуальні ресурси відіграють провідну роль. Тому кардинально важливим є процес застосування новітніх інформаційних технологій у науковій, освітній сферах для максимального використання позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому і науковому просторі, формуючи модель «академічна міграція «для»».

Обговорення

Якщо поглянути і заглибитися в українську історію, зокрема в історію, пов'язану з українською еміграцією, то сучасні дослідники визначають чотири хвилі переселенського руху. Загалом феномен української еміграції та діаспори як частини світового українства є унікальним явищем культури й історії України. Даний феномен зародився у другій половині – наприкінці XIX ст., а саме умовно з 1865 р. і до початку Першої світової війни. У літературі цю хвилю називають «трудовою еміграцією». Загалом це було перекачування робочої сили, де шукати кращої долі йшли переважно молоді й здорові чоловіки, які перед Першою світовою війною не хотіли служити в російській чи в австрійській арміях. Отже, цю першу хвилю еміграції спричинили як аграрна перенаселеність українських західних територій, так і економічні, соціальні, політичні утиски. Нашадки цієї хвилі еміграції зараз у шостому-сьомому поколіннях і більш схильні ідентифікувати себе українцями за поведінкою, ніж емігрантами у країнах проживання.

Відомо, що у 1891-1901 рр. зі Східної Галичини емігрували до Канади і США 78 тис. українців. У 1901-1911 рр. виїхало 224 тисячі чоловік. Отже, на початку XX ст. лише зі Східної Галичини емігрувало понад 300 тисяч українців (Чотири хвилі еміграції). У цьому контексті є цікавий факт, який ілюструє, що канадський уряд відправив до України 6 тисяч вербувальників, які за вербування кожного переселенця отримували від 2 до 5 доларів. На нових землях українці швидко осідали, створювали сім'ї, ставали громадянами тих країн, в які потрапляли, і все життя сумували за своєю Батьківщиною. Відплив інтелектуальних сил був зовсім незначним.

Друга хвиля еміграції хронологічно припала на часовий період між Першою і Другою світовими війнами та була викликана не стільки економічними, скільки соціально-політичними чинниками. Основу другої хвилі становили переважно ті, хто зі зброєю у руках боровся проти радянської влади. В основному емігрували ті українці, які боролися проти радянської влади і підтримували Центральну Раду, Гетьманат, Директорію. Вони виїздили до Польщі, Австрії, Румунії, Болгарії, Франції, Німеччині, Чехословаччина, США, Канади і за соціальним статусом належали до середніх землевласників, службовців, торговців, священників, інтелігенції, козаків українських військових з'єднань, солдатів. На відміну від першої, друга хвиля еміграції мала значний інтелектуальний потенціал, а в її складі виявилися відомі українські письменники, наукові та культурно-

освітні діячі. Осередком української наукової еміграції того часу були Чехословаччина та Німеччина.

Слід також зазначити, що великий людський масив західної української діаспори, поділений полярними політичними орієнтаціями, крім громадсько-політичних установ зі своїми видавництвами, газетами, журналами, мав також багато наукових та навчальних закладів. Так, у 1920-х р. у Відні був організований Український вільний університет, перенесений пізніше до Праги. На початку 20-х років у Чехословаччині було організоване Українську господарчу академію (1922), Вищий педагогічний інститут імені М. Драгоманова (1923), Студію класичних мистецтв (1923), Українське історико-філософське товариство (1926).

Третя хвиля еміграції була викликана переважно політичними мотивами і розпочалася наприкінці Другої світової війни та тривала до 80-х років, отримавши назву «політичної». Основна маса представників третьої хвилі були репатріантами з англійської, американської, французької окупаційних зон. Найбільше серед них було військовополонених, яких сталінський режим вважав зрадниками, а також та частина населення довоєнного СРСР, які були силоміць забрані на роботи до Німеччини. Більшість емігрантів цієї хвилі осіла в Канаді, США, Франції, Англії, Австралії, Бразилії, Аргентині.

Навіть побіжний аналіз соціального складу української еміграції 1945-1947 рр. дозволяє виокремити її найхарактерніші риси: 1) по-перше, українська еміграція продемонструвала перед світом рішучий протест проти основ радянської системи. 2) і, по-друге, її склад був різноманітним за соціальними, демографічними, політичними чинниками. На відміну від емігрантів попереднього періоду, серед «переміщених осіб» також було багато людей із спеціальною освітою. Серед них майже тисяча вчителів, 400 інженерів, 850 юристів, 300 лікарів, 300 духовних осіб, а також близько 200 вчених та інших (Чотири хвилі еміграції). Освічені представники української еміграції опинились в досить скрутному становищі. Лише на початку 50-х рр. в країнах Західної Європи почали надавати перевагу дипломованим спеціалістам. Отже, якщо спершу серед емігрантів третьої хвилі значно переважали чоловіки молодого і середнього віку, то у післявоєнні роки характерним було переважання міської еміграції з високим рівнем освіченості.

З кінця 70-х років склад української еміграції поповнився дисидентами. Політична українська еміграція увібрала в себе людей освічених. В основному це були вихідці з міст та містечок України. Отже, можна зробити висновок, що за соціальним складом третя хвиля української еміграції була досить строкатою, але значно краще освіченою. Це справило потужний вплив на закордонну українську діаспору і зробило великий внесок у розвиток економіки, науки, культури країн свого поселення. Водночас, радянська влада гостро виступала проти представників української діаспори, називала їх зрадниками батьківщини.

Четверта хвиля – так звана – «заробітчанська» розпочалася у 1990-х роках. Її причинами послугували економічна скрута перехідного періоду в Україні. В

результаті цього на тимчасову роботу в країні Європи, Америки та в Росію виїхало близько 7-8 млн. українців. Слід зазначити, що за кордоном українство продовжувало й розвивало національні державні, політичні, культурні, наукові та духовні інституції.

У кількісному відношенні картина розселення українців мала наступний вигляд: США – близько 2 млн., Канада – 1 млн., Казахстан – 896 тис., Молдова – 600 тис., Польща – 600 тис., Румунія – 300 тис., Білорусь – 291 тис., Словаччина – 150 тис., Латвія – 92 тис., Грузія – 53 тис., Чехія – 50 тис., Литва – 45 тис., Естонія – 44 тис., Франція – 40 тис., Німеччина – 25 тис., Китай – 30 тис., Туреччина – 10 тис., Росія – 4,4 млн. А у таких країнах, як Греція, Іспанія, Нідерланди, Скандинавські держави проживає від 1 тис до 200 українців (Соціально-гуманітарні виклики війни та інструментарій їх подолання 2022).

Слід зазначити, що четверта хвиля дуже відрізнялася від трьох попередніх. Більшість людей подалися на чужину через скрутні економічні умови, що настали після розвалу Радянського Союзу. Основна їхня маса мала вищу освіту, володіла англійською мовою і намагалася одразу знайти роботу та влитися в незнайоме життя іншої країни, що часто викликало значні труднощі. Наприклад, українці, які опинилися в Канаді, не знаходили спільної мови з представниками старої імміграції. Більше за те, ця четверта хвиля викликала шок у старої української діаспори, оскільки вона не очікувала такого байдужого ставлення до української мови, культури, традицій.

У 2014-2016 рр. внаслідок війни та пов'язаного з нею економічного спаду відбулося різке зростання еміграції з України, зокрема в Європейський Союз. Слід зазначити, що українські заробітчани переселили значні кошти в Україну. Так, у 2018 р. ці перекази склали 14 млрд. дол. США (Чотири хвилі еміграції). Після підписання безвізового режиму з ЄС, а також спрощеного працевлаштування в Польщі, різко зросла кількість заробітчан, що працювали в Польщі. Польща стала основною країною для українських заробітчан, в той же час українці склали найбільшу частину емігрантів у Польщі. За даними міністерства праці України, у 2019 р. одночасно в Польщі перебувало 1,5 – 2 млн. українців, а за рік виїздило на працю до Польщі вже до 9 млн. українців (Скорина 2005). Здебільшого українці працювали важко фізично на низько кваліфікованих роботах, де часто і знання мови не потрібні – в сільському господарстві, на будівництві, на важких роботах у промисловості.

Висновки

Отже, слід зазначити, що на тлі чотирьох хвиль переселенського руху українців виник такий національно-політичний та духовно-культурний феномен як українська діаспора, який суттєво відрізнявся від діаспор інших народів тим, що українська діаспора ніколи не мала повнокровних зав'язків із Батьківщиною. Українська діаспора існувала не лише в географічній, а й у культурній, політичній і, навіть, родинній ізоляції від рідного краю. Мало того, радянська влада змальовувала

образ діаспори як ворожої сили, яка бажає лиха українському народові.

Якщо ж порівняти сьогоднішніх мігрантів з України, які з'явилися внаслідок військової агресії і оголошення воєнного стану після 24 лютого 2022 р., то ми побачимо, що цей зв'язок (географічний, політичний, культурний, родинний із Батьківщиною) не лише не втрачається, а певною мірою стає ще більш потужним. Зокрема це, насамперед стосується академічної, точніше, освітянської міграції. Адже процес онлайн-навчання практично не припиняється. Вчителі українських шкіл кожного дня до обіду працюють офлайн з дітьми на Батьківщині, а після обіду – з дітьми, які перебувають за кордоном. Це стосується й вищої освіти. Всі заняття зі студентами проходить у форматі онлайн, що дає можливість студентській молоді продовжувати отримувати вищу освіту в Україні. Завдяки наявності Інтернету не втрачається ні політичний, ні культурний зв'язок. Що ж до родинного, то біженці з України мають можливість на короткий час повернутися у свої домівки (якщо вони вціліли) і зустрітися зі своїми рідними.

Список літератури

1. Кабанець Ю., Ломоносова Н., Сирбу О., Філіпчук Л. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). Available at: <https://bit.ly/3zHxFpH>
2. Скорина Людмила. Література та літературознавство української діаспори. Курс лекцій. Вид. 2-е, доп. Видавництво «Брама-Україна», Черкаси, 2005. 384 с.
3. Соціально-гуманітарні виклики війни та інструментарій їх подолання (Карпатський регіон України): електронне науково-аналітичне видання; за ред. д.е.н., проф. Т. Г. Васильціва. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів. 2022. 47 с.
4. Чотири хвилі еміграції <https://bit.ly/3Zt5Go5>
5. Ясь О.В. Еміграція українського населення [Архівовано 7 березня 2016 у Wayback Machine.] // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2005. Т. 3: Е – Й. 672 с.
6. Ukraine refugee situation. Operational data portal. UNHCR. The UN Refugee Agency. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

References

1. Filipchuk, Liliana, and Olena Syrбу. "Forced migration and war in Ukraine (February 24 - March 24, 2022)". Cedos. June 27, 2022. <https://bit.ly/3zHxFpH>
2. Skoryna, Liudmyla. 2005. *Literatura ta literaturoznavstvo ukraïnskoi diaspory [Literature and literary studies of the Ukrainian diaspora]*. Cherkasy: Vydavnytstvo "Brama-Ukraina".
3. Sotsialno-humanitarni vyklyky viiny ta instrumentarii yikh podolannia (Karpatskyi rehion Ukrainy) [Social and humanitarian challenges of war and tools for overcoming them (Carpathian region of Ukraine)], edited by T. Vasylytsiva. 2022. Lviv: DU "Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy".
4. MHO My – Ukrainsi. "Four waves of emigration". November 15, 2009. <https://bit.ly/3Zt5Go5>
5. Yas, Oleksii. 2005. Emihratsiia ukrainskoho naselennia [Emigration of the Ukrainian population]. Vol. 3 of *Entsyklopediia istorii Ukrainy, Encyclopedia of the history of Ukraine*, edited by V. Smolii, E-I. Kyiv: Naukova dumka.
6. Operational Data Portal. "Ukraine refugee situation". <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

N. Mozghova, E. Shushkevich

ACADEMIC MIGRATION FROM UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Introduction. The war has caused millions of Ukrainian people to flee their homes. Some refugees from Ukraine have crossed borders, and many more moved inside the country. According to UN estimates, this is the fastest migration crisis since the World War II, which provoked new challenges and intensified existing migration problems. **The aim** of the research is to study migration processes in Ukraine since the beginning of a full-scale war between Russia and Ukraine. The historical and comparative methods are the **research methods**. To have a whole understanding of migration processes in Ukraine, statistical, comparative, inductive, and deductive methods are used. **Research results.** More than ever before, scientists and educators are becoming subjects today for the formation of high-quality human capital, which together with financial, natural, and physical resources are the foundation of the national wealth of Ukraine. But the scale of the academic migration processes in Ukraine is becoming threatening. According to the UN Refugee Agency, from February 2024, more than 17 million people from Ukraine have already emigrated. According to the results of a survey of the Office of the UN High Commissioner, 65% of the Ukrainians who left for the EU are not going to return to Ukraine. **Discussion.** Modern researchers define four waves of migration in the history of Ukraine. In general, the phenomenon of Ukrainian emigration and diaspora as parts of the world of Ukrainianism are a unique phenomenon of Ukrainian culture and history. The Ukrainian diaspora existed not only geographically, but also in cultural, political and even family isolation from the native land. **Conclusions.** If we compare today's migrants from Ukraine who have appeared as a result of the unleashed full-scale war of Russia against Ukraine after February 24, 2022, then we will see that geographical, political, cultural, family connections are still preserved, and moreover to a certain extent becomes even more powerful. Firstly, it concerns academic, more precisely, educational migrants. After all, the process of online learning does not cease. Ukrainian school teachers work every day until lunch offline with children in the Motherland, and after lunch with children who are abroad. This is just for the higher education. Thanks to the Internet, neither a political nor a cultural connection is not lost. All classes with students are held in an online format, which enables the student youth to continue to get a higher education in Ukraine, wherever they are.

Keywords: academic migration, educational migration, student migration, migration crisis, intensity of migration processes

УДК 17.023.4:502.132(045)

О. А. Матюхіна

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКІВ ЯК СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ)

Національний авіаційний університет
e-mail kievfilozofia@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2789-0237

Анотація. У статті розглядається процес екологізації сучасних соціальних проєктів, спрямованих на підвищення якості життя людини в умовах сучасного міста. Парки є важливою складовою сучасного урбанізованого простору. У статті вони розглядаються як соціальний проєкт, спрямований на гуманізацію міського простору, покращення якості життя містян. На основі культурологічно-історичного аналізу генезису парків у ХІХ-ХХІ ст. окреслюються зміни, що відбуваються у змісті та призначенні парків. Якщо спочатку на перший план виходили соціальні функції, то поступово все більшого значення стали набувати екологічні функції. Парки стали важливим фактором гармонізації урбанізованого і природного простору, розвитку у містян екологічної відповідальності. Сучасні парки, діяльність із їхнього створення та збереження виступають важливою складовою сучасних соціальних проєктів із вдосконалення якості життя в містах, є прикладом екологізації їхнього змісту і спрямованості.

Ключові слова: соціальний проєкт, екологічна відповідальність, парк, якість життя, природне середовище, урбанізоване середовище.

Вступ

Протягом всієї історії людства простежується розробка і реалізація соціальних проєктів, спрямованих на досягнення значущих для суспільства соціальних цілей. «Розглядаючи соціальний проєкт як явище, що вийшло з культури Модерну, ми виходимо з того, що це є сконструйованим нововведенням, метою якого є створення, модернізація або підтримання в зміненому середовищі матеріальної чи духовної цінності, яке має просторово-часові та ресурсні межі і вплив якого на людей вважається позитивним за своїм соціальним значенням» (Клешня 2014, 229). Соціальне проєктування набуває все більшого значення в інформаційному суспільстві. Конструювання через конкретні соціальні проєкти бажаного майбутнього, окремих його сторін стає ознакою часу. З другої половини ХХ ст. воно стає важливим видом соціальної діяльності і соціального мислення, набуває дійсно масового характеру. Соціальні проєкти стають одним із засобів вирішення глобальних проблем, на які так багате сьогодні.

Однією з найбільш гострих проблем сучасності є проблема екологічна. Від її вирішення залежить фізичне існування людства. Римський клуб ще в останній третині минулого століття визначив екологічну проблему як одну з найгостріших проблем світу. З того часу чинники, що посилюють екологічну проблему, шляхи її подолання не раз обговорювались на міжнародних конференціях. Прийнята низка міжнародних документів, реалізація яких мала сприяти подоланню екологічної кризи. Провідне місце займає прийнята в 1992 р. в Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН концепція «сталого розвитку». Її принципи, спрямовані на забезпечення розвитку людства при збереженні довкілля, подолання екологічної кризи та її наслідків, стали основою природоохоронних законодавств більшості країн світу. Проте їхня ефективність є значно меншою від очікуваної. Причин низької ефективності, дієвості природоохоронних законів, як міжнародних, так і окремих держав, є багато – тут і економічні, й політичні чинники, особливо війни, що безперервно відбуваються в тій або іншій частині світу.